

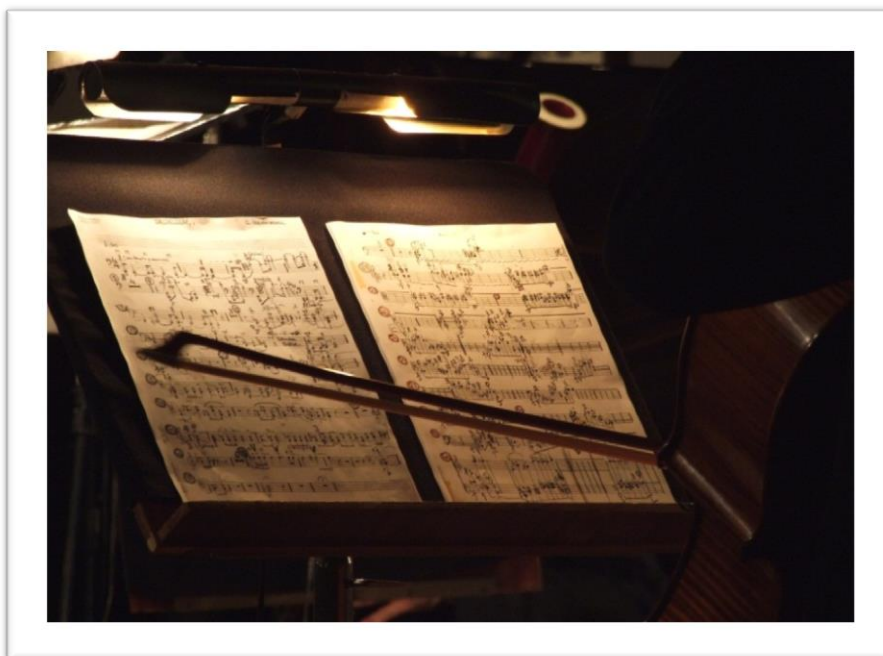
instytut muzyki i tańca

KOMPOZYTOR - REZYDENT

IV EDYCJA

WPROWADZENIE DO PROGRAMU

- **Wstęp**

Niniejszy dokument pełni funkcję skrótowego przewodnika po programie „Kompozytor - rezydent”, ale może posłużyć także jako zestaw podstawowych zasad regulujących współpracę twórców i wykonawców. Nie opisuje jak skomponować utwór lub w jakim stylu powinna zostać stworzona kompozycja, ale podaje kilka podstawowych odpowiedzi natury czysto organizacyjnej. Akt kreacji utworu jest zawsze zjawiskiem indywidualnym. Podobnie jak interpretacja nowego utworu, dająca możliwość zaproponowania czegoś całkowicie nowego i niepowtarzalnego.

- **Jak się odnaleźć**

Zamówienia twórcze od zawsze są motorem wszelkiej sztuki. W dzisiejszych czasach artyści wykonawcy coraz częściej dają impuls do powstawania nowych dzieł. Inicjatywa artystycznej współpracy może jednak i powinna wychodzić z obu stron. Jak w każdym owocnym i kreatywnym związku musi zaistnieć także swoista „alchemia”, która sprawi, że całość stanie się czymś więcej niż sumą jej części.

Elitarność środowiska muzycznego sprawia, że drogi twórców i artystów wykonawców nieustannie i często od najmłodszych lat się krzyżują. Dodatkowe możliwości stwarza dziś także Internet, ułatwiający dostęp do informacji i skracający formy kontaktu. Kiedy rozpoczyna się poszukiwania partnera artystycznego, warto postawić sobie jednak pewne pytania. Czy wykonawca szuka kompozytora o określonym wizerunku stylistycznym i estetycznym? Już znanego czy może jeszcze nie odkrytego? Czy kompozytor szuka sprawdzonych wykonawców czy może interesują go działania eksperymentalne.

- **Jak znaleźć kompozytora**

W Polsce największą organizacją zrzeszającą twórców jest Związek Kompozytorów Polskich (www.zkp.org.pl). W jego ramach działa Koło Młodych Kompozytorów. Na stronie internetowej Polskiego Centrum Informacji Muzycznej (www.polmic.pl) znaleźć można sylwetki kompozytorów i spisy ich twórczości. Młodzi kompozytorzy często posiadają własne strony internetowe, które dostarczają pełną informację na temat ich twórczości. Organizowane są także konkursy kompozytorskie dla młodych twórców (m.in im. Tadeusza Bairda, Artura Malawskiego, Tadeusza Ochlewskiego), które pozwalają śledzić pojawiające się nowe twarze i przyszłe talenty. Ponadto corocznie polskie akademie muzyczne opuszcza kilku świeżo upieczonych kompozytorów, których utwory pojawiają się w programach festiwalu muzyki współczesnej (np. Warszawskiej Jesieni, Festiwalu Prawykonań w Katowicach).

- **Jak nawiązać kontakt z wykonawcą**

W Polsce stałą działalność artystyczną prowadzi ponad 40 orkiestr od filharmonii poprzez zespoły radiowe, orkiestry kameralne i smyczkowe po orkiestry młodzieżowe oraz kilka chórów zawodowych i wiele zespołów chórальных prowadzących regularną działalność koncertową na profesjonalnym poziomie. Każdy z tych zespołów może być potencjalnym partnerem w programie „Kompozytor – rezydent”. Listę orkiestr i chórów można znaleźć na stronach Polskiego Centrum Informacji Muzycznej, a szczegółowe informacje na stronach internetowych poszczególnych instytucji. Informacje o zespołach opublikowane zostały także przez Instytut w *Raporcie o stanie muzyki polskiej*, który jest dostępny w wersji elektronicznej na stronie IMIT w zakładce „materiały”. Rozmowę na temat rezydencji najlepiej przeprowadzić osobiście z dyrektorem artystycznym lub pierwszym dyrygentem zespołu. Warto wcześniej wysłać kilka wybranych kompozycji w formie partytur i nagrań.

- **Generalne zasady programu**

Program „Kompozytor - rezydent” adresowany jest do kompozytorów młodszych oraz do zawodowo działających zespołów orkiestrowych i chóralnych. Istotą programu jest prezentacja w ciągu jednego sezonu artystycznego przynajmniej trzech utworów kompozytora - rezydenta w tym obligatoryjne zamówienie i prawykonanie jego nowego utworu. Prezentowanych utworów może być więcej, a dodatkowe sposoby współpracy mogą przybierać różne formy (np. spotkań z publicznością, warsztatów). Należy pamiętać także o tym, że w ramach rezydencji wykonywać można nie tylko utwory orkiestrowe, ale także solowe, kameralne czy chóralne i wykonywać je na różnorodnych koncertach, w tym na organizowanych lub firmowanych przez zespół festiwalach czy cyklach koncertowych. Wpływa to na różnorodność i atrakcyjność prezentacji sylwetki kompozytora i umożliwia jak najbardziej pełne zaprezentowanie go publiczności.

W programie mogą wziąć udział polscy kompozytorzy do 40. roku życia, a więc w IV edycji dotyczy ona twórców urodzonych od 1 stycznia 1974 roku. Jeden kompozytor lub jedna instytucja zakwalifikowani do programu mogą wziąć udział w edycji programu raz na dwa lata.

Dofinansowanie oferowane w ramach programu „Kompozytor - rezydent” może obejmować wyłącznie dodatkowe koszty bezpośrednio wynikające z zamówienia i prawykonania utworu kompozytora-rezydenta oraz wykonania innych jego dzieł. Nie jest możliwe otrzymanie dofinansowania na wynagrodzenia etatowych pracowników artystycznych i administracyjnych, zakupy inwestycyjne oraz wszelkie standardowe działania łączące się z organizacją, promocją i obsługą koncertów.

Program „Kompozytor-rezydent” uzupełnia się z priorytetem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zamówienia kompozytorskie”, program „Kolekcje”. Podczas gdy „Zamówienia kompozytorskie” dotyczą zamówienia i prawykonania jednego utworu, program „Kompozytor-rezydent” łączy kompozytora z instytucją na cały sezon.

- **Dotychczasowe efekty realizacji programu**

Poczynając od I edycji programu w sezonie 2011/2012 zrealizowane zostały i trwają następujące rezydencje kompozytorskie:

Andrzej Kwieciński – Filharmonia Łódzka

Maciej Zieliński - Polska Orkiestra Radiowa

Przemysław Zych - Radomska Orkiestra Kameralna

Barbara Kaszuba – Orkiestra Kameralna Polskiego Radia „Amadeus”

Bartosz Kowalski - Filharmonia Świętokrzyska im. O. Kolberga w Kielcach

Jędrzej Rochecki – Toruńska Orkiestra Symfoniczna

Zuzanna Niedzielak – Płocka Orkiestra Symfoniczna im. W. Lutosławskiego

Wojciech Błazejczyk - Chór Akademicki im. prof. Jana Szyrockiego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie

Tomasz Jakub Opałka - Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska

Ignacy Zalewski - Polska Orkiestra Sinfonia Iuventus

Trzy pierwsze edycje programu to łącznie 10 rezydencji kompozytorskich, 11 zamówionych utworów i 32 koncerty z utworami młodych kompozytorów prezentowane przez instytucje w trakcie ich regularnej i podstawowej działalności koncertowej. Szczegółowe informacje, wraz ze spisem zamówionych i wykonanych utworów oraz datami prawykonania zamieszczone są na końcu przewodnika.

- **Podstawowe zasady współpracy**

Współpraca artystyczna wymaga szczegółowego planowania, jasno sprecyzowanych oczekiwań i dobrej komunikacji. Obie strony muszą jasno określić zasady współpracy, a później respektować realizację zawartego pomiędzy sobą porozumienia oraz kwestie ochrony praw autorskich, wykonawczych, wydawniczych i producenckich. Zgłoszenie

do udziału w programie składają łącznie kompozytor i zespół. Po pozytywnym wyniku rozstrzygnięcia konkursu stroną umowy dla Instytutu Muzyki i Tańca jest wyłącznie instytucja organizująca rezydencję. Natomiast uzgodnienia między kompozytorem a instytucją powinny zostać zawarte w formie pisemnej umowy i zawierać szereg ustaleń dotyczących m.in. wysokości honorarium za stworzenie utworu, harmonogram realizacji etapów współpracy (dostarczenia partytury, dostarczenia materiałów wykonawczych lub taśmy, terminarza prób, terminów koncertów z utworami kompozytora-rezydenta), zabezpieczenia stron w przypadku niewypełnienia wzajemnych zobowiązań oraz informacji dotyczących samego zamawianego dzieła (m. in. czasu trwania, obsady wykonawczej, proponowanych solistów). Zgodnie z regulaminem programu instytucja składająca zamówienie nie może uzależniać zawarcia umowy z kompozytorem od przekazania na jej rzecz jakichkolwiek autorskich praw majątkowych, może jednak oczekiwać okresu wyłączności na wykonywanie utworu maksymalnie na 3 lata.

- **Promocja kompozytorów i idei programu**

Jednym z celów programu jest promocja młodych twórców. Instytucja organizująca rezydencję, na mocy zawartej z Instytutem umowy zobowiązuje się do szeregu działań promocyjnych dotyczących kompozytora i rezydencji, m.in. zamieszczenia na swojej stronie internetowej na czas trwania rezydencji, a więc na cały sezon artystyczny zdjęcia i biogramu kompozytora - rezydenta wraz ze spisem twórczości. Zdjęcie i biogram kompozytora instytucja jest zobowiązana udostępnić Instytutowi za zgodą praw autorskich do zdjęcia (fotografa, artysty lub instytucji) w celu zamieszczenia na jego stronie internetowej.

Instytut Muzyki i Tańca popularyzuje kompozytorów – rezydentów m.in. poprzez zamawianie i publikowanie recenzji z prawykonań utworów w ramach programu oraz promocję projektu w mediach branżowych. Najnowszą inicjatywą IMiT związaną z promocją młodych twórców związanych z programem jest produkcja filmów dokumentalnych „Kompozytor – rezydent” poświęconych sylwetkom twórców i rezydentom w kolejnych edycjach.

Pierwszy film z tej serii, „Kompozytor - rezydent” (2013, 27 min.) w reżyserii i wg scenariusza Mai Baczyńskiej poświęcony sylwetkom czterech twórców – Barbary Kaszuby, Zuzanny Niedzielak, Bartosza Kowalskiego i Jędrzeja Rocheckiego można obejrzeć w obu wersjach językowych, wraz z trailerami na stronie www.imit.org.pl w zakładce [materiały](#) oraz na kanale [YouTube IMITpolska](#). Film zamieszczony jest także na portalu Narodowego Instytutu Audiowizualnego Ninateka.pl.

- **Ochrona praw autorskich**

Ta ważna, a wciąż słabo obecna w naszej świadomości kwestia zobowiązuje obie strony programu do poszanowania wzajemnych praw (Ustawa o Prawie Autorskim i Prawach pokrewnych z dn. 4 lutego 1994 r.) Kompozytor powinien pamiętać na przykład o tym, że jeśli zamierza stworzyć utwór wokalny-instrumentalny i planuje skorzystać z poezji lub fragmentów tekstów, które w myśl obowiązującego prawa podlegają ochronie, musi uzyskać zgodę oryginalnego autora tekstu na wykorzystanie słów w utworze muzycznym (podkreślając także chęć użycia jedynie fragmentów) lub nawet tłumacza, jeśli planuje użycie obcojęzycznego tekstu. Podobnie sprawa ma się z wykorzystaniem w utworze obszernego fragmentu innej kompozycji, wykraczającego poza cytaty czy inspirację, nie wspominając już o opracowaniu całej kompozycji innego twórcy (np. w formie orkiestracji). Natomiast sama nowa kompozycja staje się automatycznie chroniona z mocy prawa, jeśli nastąpiło jej jakiegokolwiek utrwalenie choćby w jednym egzemplarzu rękopisu czy wydruku bez konieczności jakiegokolwiek rejestracji czy wydania. Osobiste prawa autorskie, takie jak autorstwo czy integralność dzieła są niezbywalne. Majątkowe prawa autorskie mogą być przedmiotem obrotu (np. udzielania licencji, wydania, nagrania, użycia w filmie).

Zespół zamawiający utwór lub wykonujący dzieła kompozytora-rezydenta powinien pamiętać, że wszelkie ingerencje w utwór (np. sugestie skrócenia, zmiany w instrumentacji) wymagają zgody twórcy. Ponadto należy pamiętać, że z samego faktu zamówienia kompozycji, nawet jeśli była zawarta stosowna umowa, nie wynika przejście żadnych majątkowych praw autorskich na zamawiającego. Jeśli nawet kompozytor w celu odbycia rezydencji dostarczył oryginalny rękopis kompozycji, pozostaje on nadal własnością autora. Jeśli zespół przygotował na własny koszt materiał wykonawczy lub taśmę, to jest on tylko posiadaczem konkretnego nośnika, a nie jakichkolwiek praw do utworu. Jeśli zaś utwór został wydany, zespół powinien zwrócić się do wydawcy w celu pozyskania nut.

Główną organizacją chroniącą prawa autorskie w Polsce jest Stowarzyszenie Autorów ZaiKS, ale kompozytor nie musi być jego członkiem, aby korzystać z tej ochrony. Twórcy oprócz honorarium za stworzenie dzieła przysługują prawo do tantiem autorskich z tytułu wykonywania dzieła i wykorzystywania go na każdym polu eksploatacji. Od każdego wykonanego dzieła instytucja reprezentująca wykonawców automatycznie odprowadza opłatę do ZAIKS-u, który przekazuje tantiemy twórcy. Sposób licencjonowania utworów regulują szczegółowe przepisy, ustalone wzory umów i tabele stawek wynagrodzeń autorskich, które dostępne na stronie ZAIKS (www.zaiKS.org.pl).

- **Wykonawcy, nuty, taśma, itd.**

Kompozytor może zasugerować udział w rezydencji polecanych przez siebie solistów lub dyrygentów, albo – jeśli jest sam dyrygentem lub wykonawcą - samego siebie, ale ostateczną decyzję co do wyboru wykonawców podejmuje szef artystyczny instytucji. Jeśli wykonanie utworów kompozytora - rezydenta wymagać będzie zaangażowania wyjątkowych muzyków lub wiąże się z użyciem ponadstandardowego instrumentarium, należy o tym jak najszybciej uprzedzić szefa instytucji.

Drugą ważną kwestią jest ustalenie sposobu pozyskania materiałów nutowych. Jeśli zostały one wydane, wystarczy o tym poinformować zespół. Jeśli są one w posiadaniu twórcy lub zostaną przez niego samodzielnie przygotowane w nowoczesnych programach do edycji nut, mogą zostać przekazane orkiestrze bezpłatnie lub na zasadzie płatnego wypożyczenia. Zespół może zlecić i pokryć koszty przygotowania materiałów, ale wtedy warto ustalić zasady ich późniejszego wykorzystywania przez obie strony. We wszystkich przypadkach ważne jest, aby materiał został przygotowany profesjonalnie (nic tak nie zraża do nowej muzyki, jak pełen pomyłek materiał wykonawczy) i w odpowiednio ustalonych terminach, pozwalających dyrygentowi, solistom i orkiestrze dobrze przygotować się do koncertu. Warto także ograniczyć liczbę zmian w nowym utworze do niezbędnego minimum, albo w ogóle dokonywać korekt już po prawykonaniu. Jeśli utwór będzie wymagał dodatkowych „akcesoriów” w postaci taśmy, sprzętu nagłaśniającego, sprzętu komputerowego, należy to także wcześniej zgłosić szefowi instytucji.

- **Po prawykonaniu**

Możliwe, że zamówienie i prawykonanie utworu stanie się tak ważnym wydarzeniem, że obie strony zdecydują się na utrwalenie dźwiękowe lub wideo koncertu. W takim przypadku konieczna jest zgoda wszystkich zainteresowanych, jak również ustalenie zakresu późniejszego wykorzystania nagrania (cele archiwalne, wydanie CD lub DVD, transmisja radiowa lub w Internecie).

Warto na zakończeniu rezydencji podsumować jej kształt i efekty, gdyż warto podtrzymać współpracę artystyczną już po okresie rezydencji. Możliwe, że utwory kompozytora pojawią się jeszcze w przyszłości na afiszu danej orkiestry lub pojawi się nowy impuls do zamówienia kolejnego dzieła.

„Kompozytor – rezydent” – program Instytutu Muzyki i Tańca

**3 edycje
10 rezydencji kompozytorskich
11 zamówionych i prawykonanych utworów
32 koncerty z utworami młodych kompozytorów**

Kompozytorzy	Instytucje współorganizujące z IMiT rezydencje	Zamówiony i prawykonany utwór kompozytora-rezydenta	Inne wykonane i prawykonane utwory
I edycja – sezon 2011/2012 (zakończona)			
Andrzej Kwieciński	Filharmonia Łódzka im. Artura Rubinsteina	<i>Sinfonia «Luci nella notte IV»</i> Prawykonanie: 13.04.2012 Wykonawcy: Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Łódzkiej, dyr. Kornilios Selamsis	<i>Umbræ</i> <i>Mural</i> <i>no. 27, 1950</i>
Maciej Zieliński	Polska Orkiestra Radiowa	<i>V Symphony</i> Prawykonanie: 29.01.2012 Wykonawcy: Polska Orkiestra Radiowa, dyr. Łukasz Borowicz	<i>Barcode I</i> <i>Element</i>
Przemysław Zych	Radomska Orkiestra Kameralna	<i>Foksal 13</i> Prawykonanie: 02.06.2012 Wykonawcy: Radomska Orkiestra Kameralna, dyr. Maciej Żółtowski	Koncert na flet i orkiestrę kameralną <i>Irritum</i>
II edycja – sezon 2012/2013 (zakończona)			
Barbara Kaszuba	Orkiestra Kameralna Polskiego Radia „Amadeus”	<i>Musique pour Amadeus</i> Prawykonanie: 10.04.2013 Wykonawcy: Orkiestra Kameralna Polskiego Radia „Amadeus”, dyr. Anna Mróz	<i>Recytatyw</i> <i>..znad zatoki San Francisco</i> <i>Głosy gór</i>
Bartosz Kowalski	Filharmonia Świętokrzyska im. Oskara Kolberga w Kielcach	<i>Gniew wiatru</i> Prawykonanie: 26.04.2013 Wykonawcy: Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Świętokrzyskiej, dyr. Janusz Przybylski, Paweł Gusnar (saksofon)	<i>Symfonia nr 2 Dies iræ</i> <i>Rithmosium</i> <i>Symfonia okręgów</i>
Zuzanna Niedzielak	Płocka Orkiestra Symfoniczna im. Witolda Lutosławskiego	Koncert na klarnet, harfę i orkiestrę Prawykonanie: 19.10.2013, Wykonawcy: Płocka Orkiestra Symfoniczna, dyr. Janusz Przybylski, Anna Gut (klarnet), Dorota Szyszkowska-Janiak (harfa)	<i>H2O</i>

Jędrzej Rochecki	Toruńska Orkiestra Symfoniczna	Suita symfoniczna <i>Thorunium</i> Prawykonanie: 29.06.2013 Wykonawcy: Toruńska Orkiestra Symfoniczna, dyr. Mirosław Jacek Błaszczyk, Zuzanna Szary (sopran), Kamila Paciorkowska (mezzosopran), Szymon Rona (tenor), Michał Hajduczenia (baryton), Chór Astrolabium (przygotowanie chóru: Kinga Litowska)	<i>Al Tanca</i> I Symfonia koncertująca
III edycja – sezon 2013/2014 (w trakcie)			
Wojciech Błażejczyk	Stowarzyszenie Śpiewacze Chór Akademicki im. prof. Jana Szyrockiego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie	<i>Betlehem</i> Prawykonanie: 25.01.2014 Wykonawcy: Chór Akademicki im. prof. Szyrockiego ZUT w Szczecinie, dyr. Szymon Wyrzykowski, Wojciech Błażejczyk (live electronics), Oliwier Andruszczenko (duduk), Patrycja Napierała (duff, doumbek, bendir), Katarzyna Borecka (organy), Adam Kuliś (baryton), Marzena Michałowska (sopran) <i>The Trail</i> Wyk. Chór Akademicki im. prof. Szyrockiego ZUT w Szczecinie, Orkiestra Filharmonii Szczecińskiej	<i>Pur</i> <i>Terra</i>
Tomasz Jakub Opałka	Centrum Edukacji Artystycznej – Filharmonia Gorzowska	<i>Koncert fortepianowy</i> Prawykonanie: 16.05.2014 Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Gorzowskiej, dyr. Monika Wolińska, Tadeusz Domanowski (fortepian)	<i>Quadra</i> <i>D.N.A.</i>
Ignacy Zalewski	Polska Orkiestra Sinfonia Iuventus	<i>Wariacje symfoniczne</i> Prawykonanie: 01.02.2014 Wykonawcy: Polska Orkiestra Sinfonia Iuventus, dyr. Marzena Diakun	Koncert na 10 instrumentów <i>Levitation</i> Kwintet fortepianowy Trio na flet, skrzypce i altówkę <i>Zły</i> <i>Catulli Carmen VIII</i>